

PLUTARCHUS, *Vitae Parallelae*, ed. Konrat Ziegler, vol. I, 2, II, 1, Lipsiae, 1964.

Avem în față două volume din *Viețile* lui Plutarh editate de K. Ziegler, și tipărite la Teubner, Leipzig. Primul dintre aceste două volume este partea a doua a primului volum, ediția a treia, iar volumul al doilea este prima parte a primului volum, ediția a doua.

Volumul I, 2, adică partea a doua a primului volum, conține viețile următoarelor personaje: Pericles-Fabius Maximus, Nicias-Crassus; Alcibiades-Caius Marcius; Demosthenes-Cicero. Așa cum se vede, volumul cuprinde biografiile unora dintre cele mai interesante personalități politice a căror viață a scris-o biograful din Cheroneea. Așa cum spune în scurta prefață care precedă textul, K. Ziegler s-a folosit și în editarea acestui volum de aceeași codici de care se folosea în stabilirea textului primei părți a volumului, și anume de S (Seitenstettensis sec. XI—XII) pentru viețile lui Pericles-Fabius Maximus și Nicias-Crassus și de Y (Vaticanus 138 sec. X—XI, Marcianus 385 sec. XIV/XV, Parisinus 1671, anul 1296). Autorul declară că în stabilirea textului s-a condus nu atât de filiația codicilor, cât de examinarea atentă a cuprinsului și a stilului, ceea ce este în sine destul de rezonabil. Trecind la examinarea emendațiilor propuse de autor, se constată prudență, rațiune și adîncă cunoaștere a textului și a cuprinsului. De fapt, această a treia editare a textului arată aceeași prudență ca și precedentele. În introducerea la *Viața* lui Pericles, de pildă chiar în primele rînduri, acolo unde biograful spune că Augustus a văzut la Roma niște străni care purtau în brațe căței și pui de maimuță și i-a întrebat dacă la ei femeile nu fac copii, manuscrisele S și Y dau lecțiunea *Κυνῶν ἔγκονα*; Ziegler propusese într-o ediție anterioară *τέκνα*, acum revine la lecțiunea manuscriselor, ceea ce este mai potrivit cu stilul biografiei.

De asemenea, autorul revine judicios asupra unei lecțiuni anterioare propuse de el însuși. Astfel, în *Viața* lui Fabius Maximus, cap. 4,20 este vorba despre juruința pe care a făcut-o Maximus, făgăduind zeilor că va aduce jertfă toată prăsla de capre, porci, oi și boi a unui an, pe care o produc munții Italiei și cîmpiile, și riurile, și livezile. În textul grec este *ὅσῃν Ἰταλίας ὄρη καὶ πεδία καὶ ποταμοὶ καὶ λειμῶνες*. . . *θρέψουσι* «pe care o vor hrăni munții și cîmpiile, și riurile, și livezile Italiei». Într-o ediție anterioară Ziegler propusese *νομῶν* în loc de *ποταμῶν* deși Kronenberg propusese *ποταμῶν* iar Hartman suprimase cuvîntul. Ziegler are de două ori dreptate: întîi, fiindcă n-a suprimat cuvîntul, deoarece într-o astfel de situație enumerarea este de obicei cît se poate de amplă, și, în al doilea rînd, fiindcă după munți și cîmpii de obicei se evocă riurile, nu pășunile. Deci integrarea în formula enumerării este cea mai recomandabilă în acest caz.

Evident sînt și unele cazuri unde alegerea poate părea arbitrară, fiindcă și o lecțiune și alta pot fi la fel de plauzibile, căci se încadrează perfect în stil. De pildă, în *Viața* lui Crassus, 31,1,11 Plutarh spune că *Περώνιος δ' ἐπὶ πλὸν μὲν οὐκ ἠπόρησεν, εἰς δὲ τὸν θάλακκα πληγείας, ἀπεκρήδισεν ἄρρωτος* «Petronius n-a dispus de armă, ci, lovit în platoșă, a sărit de pe cal nerănit». Codicii ON dau lecțiunea *ἄρρωτος* pe cînd codicii SY oferă lecțiunea *ἀπὸ τοῦ ἔππου ἄρρωτος*. Ziegler a preferat lecțiunea codicilor ON gîndind, desigur, că cuvintele *ἀπὸ τοῦ ἔππου* conferă un caracter pleonastic expresiei. Cu toate acestea, această ediție este una din cele mai bune pe care le-a cunoscut textul *Vieților* cuprinse în volumul de față.

În ceea ce privește volumul II, 1, trebuie mai întîi observat că aici se cuprind viețile următoarelor personaje: Phocion-Cato; Dion-Brușus; Aemilius-Timoleon; Sertorius-Eumenes. În *Praefatio* autorul mărturisește că acum, în 1964, octogenar, a lăsat în general lecțiunile pe care le văduse ca *quinquagenarius*, dar că speră că a adus totuși unele îmbunătățiri care au făcut textul lui Plutarh mai curat.

Într-adevăr, și aici autorul a revenit asupra unor lecțiuni date anterior pe care le-a emendat cu multă chibzuință. De pildă, în *Viața* lui Dion, cap. 25, textul grec sună *ἀθυμοῦσι δ' αὐτοῖς πρὸς τὴν γαλήνην καὶ διαφερομένοις αὐρὰν κατέσπειρεν ἡ χώρα νότων* «cînd

ei erau descurajați și zbuciumați, ținutul a început să răspîndească o adiere, un vînt de la sud». În ediția anterioară Ziegler propusese eliminarea lui νότον, iar în ediția actuală a propus νότιον. Eliminarea cuvîntului νότον, care nu avea nici un sens, era o soluție poate mai comodă pe cînd emendarea în νότιον nu numai că este necesară, și conservatoare, dar este și cit se poate de judicioasă. Într-adevăr, Plutarch a voit să precizeze despre ce fel de *aura*, « adiere » era vorba. Tot atît de judicioasă este și alegerea formei νότιον în loc de νότιον, în expresia ἐκτείναντες ὅσον ἦν νότιον. Astfel, codicii LPZ dau νότιον pe cînd codicele Q oferă lecțiunea νότια. Ambele lecțiuni date de codici sînt cu totul în dezacord cu ὅσον. Singura lecțiune posibilă gramatical și în concordanță cu contextul este νότιον adoptată de Reiske, la care a aderat și Ziegler.

În acest fel, cele două volume constituie un titlu de mîndrie, și pentru K. Ziegler, și pentru Editura Teubner.

N. I. Barbu

PLUTARCHUS, *Moralia*, vol. VI, Fasc. 3 (*De Musica* edidit et tertium recensuit K. Ziegler; *De libidine et aegritudine; Parsne an facultas animi sit uita passiva* edidit M. Pohlenz, iterum revidit Ziegler), Leipzig, Teubner, 1966, XV + 64 p.

Printre diferite opusculă din Ἡθικά se află inserată o scriere de compilație neautentică în Corpus Planudeum, unde ocupă locul al 39-lea. Este vorba de tratatul Περί μουσικῆς, cel mai întins din fascicolul de *Moralii* pe care-l recenzăm. În această ediție, a III-a, i-au fost rezervate primele 48 pagini. Față de penultima ediție din 1959 (în aceeași Bibliotheca Teubneriana), volumul se îmbogățește cu doi indici foarte prețioși: I. *Index auctorum laudatorum*; II. *Index nominum et rerum ad rem musicam pertinentium*.

Pot fi reperate în primul indice toate referirile « tratatului » *De Musica* la poezii cei mari (Alceu, Alcman, Pratinas, Homer ș.a.) și la teoreticienii mai însemnați din care compilatorul nostru a citit pasaje întregi. Printre ei un loc de frunte îl dețin Aristoxenos, Glaucos și Heraclide Ponticul. Celălalt indice cuprinde nume citate doar în treacăt de Pseudo-Plutarh și o listă foarte utilă de termeni tehnici dintre care cităm «speciminis gratia»: Αἰόλιος νόμος, αἰσθήσεις, ἁρμονία, εὐτασις, ἐπιστήμη (ca sferă generală și apoi ca știință particulară a muzicii, a ritmului etc.), μεθιστάναί, μέρος musicae, μέρος ἁρμονίας, πολυφωνία, ψυχῆς καθάρσιον καὶ ἔμμελές καὶ ἑναρμόνιον σύστημα κ.τ.λ. Ar fi meritat poate să figureze o mențiune specială (sau poate chiar explicația cuvîntului în latinește) acolo unde termenul inserat în anexă ne oferă o accepțiune deosebită, atestată mai ales de Pseudo-Plutarh: προσανέναι « a slăbi coarda pentru coborîrea tonului », φθόγγοι διαρριμένοι, « tonalități muzicale disparate », χροά « coloratura » sau « nuanța » unei game etc.

În orice caz, chiar dacă lipsesc unele specificări, indicele nu omite aproape nici un termen semnificativ. Dat fiind raritatea lucrărilor de referință consacrate tratatelor de Muzică și Melpoie, *index nominum et rerum* trebuie considerat unul din cele mai marcante sporuri calitative înregistrate de noua ediție.

Altfel, ameliorările aduse textului sau diferențele de interpretare față de edițiile anterioare nu depășesc limitele unei revizii prudente care a respectat principiile stabilite pentru primele două ediții: deși ordinea capitolelor și planul expunerii prezintă aspectul unor simple acumulări de notații erudite sau de precepte bătrînești, editorul modern păstrează indicațiile tradiției manuscrise. Orice modificări mai radicale, introduse în dispoziția textului, (regupări de capitole și paragrafe, inversiuni și remedii prea frecvente aduse topicii, expulzarea unor cuvinte sau rele-